

## DEBATT OCH REFLEXER

### ALKOHOLISMEN SOM SJUKDOM

Av med. dr GUSTAF MYHRMAN

*Med. dr Gustaf Myhrman ger i detta inlägg några kritiska kommentarer med anledning av fil. lic. Leif Carlssons artikel "Äreminne över motbocken" i SvT nr 8/67.*

Det förefaller mig som om Leif Carlsson, trots många kritiska synpunkter på Svante Nycanders arbete "Svenskarna och spriten", delar några av de många felaktiga uppfattningar som råder på detta område. Det torde vara angeläget att dessa uppfattningar inte får stå oemotsagda.

Jag börjar med att citera Carlssons referat av Nycanders invändningar mot att alkoholismen betraktas som en sjukdom (s. 385, ytterspalten):

"Det är i dessa sammanhang hans spänstigt ironiska skrivsätt kommer bäst till sin rätt, som när han på tal om hypoteserna att alkoholismen skulle vara en 'psykisk sjukdom' frågar varför denna sjukdom måste vara 'tiofaldigt vanligare bland sjömän, restauranganställda och handelsresande än bland trädgårdsarbetare och folkskollärare'. På den tiden 'det gick an' brukade även biskopar suppa sig under bordet, erinrar han; och frågar om det faktum att alkoholism — ännu så länge — är så relativt ovan-

lig bland kvinnor skall tolkas så att det postulerade sjukdomsanlaget är könsbundet i stil med färgblindhet."

Med all aktning för det spänstigt ironiska skrivsättet måste man säga att det anförda utgör en härva av felaktigheter.

Varje sjukdomsfall — sjukdomen må sedan etiketteras som "psykisk" eller "organisk" — utgör resultatet av många olika krafter, spel, konstitutionella faktorer och miljöfaktorer. "Det postulerade sjukdomsanlaget" — om det nu bör postuleras även i fråga om alkoholism — hindrar inte att sjukdomen kan visa högst växlande frekvens hos de båda könen, hos olika åldrar, yrken, socialgrupper eller hela folk alltefter miljöns beskaffenhet: seder och bruk, lagstiftning, ekonomiska förhållanden, tillgång till alkoholhaltiga drycker osv. När det gäller alkoholismen är säkerligen dessa yttre förhållanden de viktigaste.

När det påpekas, att alkoholismen än så länge är relativt ovanlig bland kvinnor, utgör detta just en illustration till de yttre förhållandenas betydelse och förutsätter inte alls "att det postulerade sjukdomsanlaget är könsbundet i stil med färgblindhet" (som f. ö. inte är någon sjukdom). Att även biskopar kunde suppa sig under bordet i en äldre tid med grövre umgängesformer har däremot ingenting att göra med frågan om alko-

holismen som sjukdom. Ett ohyfsat drickande är nämligen inte liktydigt med alkoholism.

#### Missbruk och alkoholism

Detta är en rätt viktig punkt! Åtskilligt av den ovilja, som folk emellanåt kan visa mot att alkoholister betraktas som sjuka människor, betingas just därav att man inte skiljer på missbruk och alkoholism. Missbruk kan vara tillfälligt eller emellanåt återkommande (låt hoppas att detta gällde de nycanderska biskoparna!) utan att alkoholism, alkoholsjukdom, föreligger. Sjukdom är det fråga om när giftberoendet etablerat sig och den fortgående, destruktiva process inletts som om den inte kan hejdas leder till kroppsligt, själsligt och socialt förfall.

En rätt vanlig missuppfattning är att alkoholismens rubricering som sjukdom är någon form av barmhärtighet, ett beskäftigt sätt att komma med hartassen. Leif Carlsson tycks dela denna mening (s. 386, yttre spalten):

"Nycander har säkert sett något centralt, när han betonar, att 'den medicinskt-psykiatriska diagnosen är det profana samhällets lösning av försoningsproblemet. Den avlyfter en moralisk skuldbörda och ger ett visst skydd mot egna och andras förebråelser.'

Så är det nog."

Nej, så är det nog inte! Jag tror att både Nycander och Carlsson misstar sig på denna punkt. Den vidgade förståelse för alkoholism och andra former av giftberoende som den nutida medicinen har kommit fram till är ett led i samma utveckling, som förut ägt rum beträffande mentalsjukdomarna. Vi finner det ovärdigt ett kultursamhälle att bestraffa mentalsjuka. Man tänker

närmast med förfäran på de hemska lidanden som under tidernas lopp tillfogats sjuka människor, som skulle kureras för sina förvillelser eller bestraffas för lagöverträdelser som de begått under inflytande av sin sjukdom.

#### "Den moderna attityden"

Man möter emellanåt, kanske också i Leif Carlssons artikel, uppfattningen att alkoholismen *antingen* är ett socialt eller ett medicinskt problem. Svagheten i den i seklets början tongivande uppfattningen låg enligt min mening däri, att de sociala aspekterna fick dominera. Samhällsproblemet fick skymma bort den sjuka människans problem, man tillgodosåg samhällets intresse men lämnade alkoholisten åt sitt öde så länge han inte över-skred vissa gränser. När man nu till Nycanders och andras förargelse ropar på medicinsk vård, innebär detta att alkoholisten som en sjuk och hjälpbehövande medborgare observeras, man kräver något mer än tillrättavisningar, varningar, internering.

"Men det viktiga är," skriver Leif Carlsson, "att det samtidigt finns läkare och forskare som tar avstånd från tendensen, försöker påvisa det lösliga, det bokstavligen kvacksalvarmässiga i den moderna attityden. De har svårt att göra sig hörda, just därför att deras ord ter sig som ett hårt tal. Därför är det viktigt att hjälpa dem att bli hörda och förstådda." Jag vet inte vad det är för läkare och forskare som Leif Carlsson åsyftar. Men som representant för den "lösliga" och "bokstavligen kvacksalvarmässiga" moderna attityden känner jag mig i mycket gott sällskap med ett mycket stort antal läkare och forskare i hela världen.